

වැලිපිළ පුරාවිද්‍යා සඟරාව

පස්වැනි කලාපය



ප්‍රකාශනය

එකාබද්ධ පුරාවිද්‍යා උපාධිධාරී සංගමය

මධ්‍යම සාංස්කෘතික අරමුදල

2001 / 2002

ප්‍රකාශන අංකය - 340
හිමිකම් ඇවිරිණි.
යුනෙස්කෝ ශ්‍රී ලංකා සංස්කෘතික ත්‍රිකෝණය
(මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල)
සංස්කෘතික කටයුතු අමාත්‍යාංශය

ISSN 1391-5266

මෙහි පළවන ලිපි පිළිබඳ වගකීම් ඒ ඒ
ලිපිවල කර්තෘවරුන්ට පැවරෙන බව
කරුණාවෙන් සැලකුව මනාය.

අනුග්‍රහය : මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල,
121/1, බොද්ධාලෝක මාවත,
කොළඹ.

පිටකවරයේ ඡායාරූපය : ජේතවන ස්තූපය දකුණු දිශානුගත ඡායාරූපයකි.
ඡායාරූප ශිල්පී : නෝමන් ද සිල්වා, ජේතවන ව්‍යාපෘතිය, අනුරාධපුරය.



මුද්‍රණය:
සී/ස ග්ලෝබල් ග්‍රැෆික්ස් සහ ප්‍රින්ටින් (පොදු) සමාගම.
125/2, ඇන්ඩර්සන් පාර, දෙහිවල.
දුරකථන : 2732648, 2733359 ටෙලි/ෆැක්ස්: 074-204472

ලේඛක ව්‍යාපෘතිය

- | | |
|----------------------------------|---|
| 01. කුසිත මැන්දිස් | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා උපාධි ඩිප්ලෝමාව,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, ජේතවන ව්‍යාපෘතිය. |
| 02. ඉන්ද්‍රජායා දමයන්ති බාලසූරිය | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
ස්මාරක සංරක්ෂණය සහ උරුම කළමනාකරණ
ඩිප්ලෝමාව සහ පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ඩිප්ලෝමාව,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, ජේතවන ව්‍යාපෘතිය. |
| 03. සමීරා ලියනගේ | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ඩිප්ලෝමාව,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය
සහකාර කටයුතුකරු රුහුණ විශ්ව විද්‍යාලය. |
| 04. විරාජ් නිරංජන් බාලසූරිය | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ඩිප්ලෝමාව,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය
සහකාර කටයුතුකරු, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය.
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, ජේතවන ව්‍යාපෘතිය. |
| 05. ඉන්ද්‍රජායා වික්‍රමරත්න | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධිය,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය
සහකාර කටයුතුකරු, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය. |
| 06. කුසුම්සිරි කොඩිතුට්ටි | - ඩී. ඒ ගෞරව, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
ආගන්තුක කටයුතුකරු කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, සීගිරිය ව්‍යාපෘතිය. |
| 07. ඩී. පී. ගම්මන් | - ඩී. ඒ ගෞරව, ජයවර්ධනපුර විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ නිලධාරී, ජේතවන ව්‍යාපෘතිය. |
| 08. අනේෂා ප්‍රියන්ති වික්‍රමසිංහ | - ඩී. ඒ ගෞරව, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ඩිප්ලෝමාව,
පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැළණිය විශ්ව විද්‍යාලය
සහකාර කටයුතුකරු, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය. |

අපේ සම්පත් පරිහරණයේ ඉතිහාසය තුසිත මෙන්ඩිස්

ප්‍රවිෂ්ටය :

මෙම රචනයට අදාළ වන්නේ ඉපැරණි ශ්‍රී ලංකාව තුළ විවිධ යුගයන් ආශ්‍රයෙන් පැවති ලෝහ ඛණිජ හා අනෙකුත් සම්පත් පුරාණ සමාජය තුළ පරිහරණය කිරීම පිළිබඳව කරනු ලබන පුරාවිද්‍යාත්මක විවරණයකි. අධ්‍යයනයේ අරමුණ අනුව අපට පැහැදිලිව පෙනෙන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ සම්පත් පරිහරණයේ ඉතිහාසය මධ්‍ය ඓතිහාසික වංශකතාවල සඳහන් වන තොරතුරුවලින් බොහෝ ඇතට දිවයන බවය.

ගල් යුගයේ කළුළු බහින සම්පත් පරිහරණයේ මූලාශ්‍රය:

ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිතම තාක්ෂණික සංස්කෘතික සැදුම වශයෙන් දැනට පිළිගනු ලබන්නේ "බලංගොඩ සංස්කෘතිය" වශයෙන් හඳුන්වනු ලබන 'මෙසොලිතික්' (Mesolithic) එසේත් නැතහොත් "මධ්‍ය ශිලා සංස්කෘතියයි". විකිරණමාන කාල නිර්ණයන්ට අනුව ලංකාවේ මධ්‍ය ශිලා සංස්කෘතිය ක්‍රි. පූ. 28000 පමණ සිට ක්‍රි. පූ. 5000 ට ඉහතින් පැවතුන බව විශ්වාස කරනු ලැබේ (Deraniyagala 1992 : 685-703;). මෙම යුගය ඉතා වැදගත් වන්නේ ලංකාවේ සම්පත් පරිහරණයේ මූලාශ්‍ර මධ්‍ය ශිලා සංස්කෘතිය තුළින් කළුළු බැසීමයි. බලංගොඩ සංස්කෘතිය ලෙසින්ද අර්ථ දක්වා ඇති මෙම සංස්කෘතික යුගයේ වාසය කළ මානවයින් තම ජීවනෝපාය සකසා ගැනීම සඳහා මුල්වරට ස්වාභාවික පරිසරයේ පැවති ස්වාභාවික සම්පත් උපයෝගී කොට ගැනීම ඉතා වැදගත් කොට පෙන්වා දිය හැක. විශේෂයෙන් ම ඔවුන්ගේ මූලික ජීවනෝපාය කටයුත්තක් වූ දඩයම් සඳහා අවශ්‍ය උපකරණ සකසා ගැනීමට ස්වාභාවික සම්පත් වන පාෂාණ උපයෝගී කොට ගෙන ඇත. ශිලා මෙවලම් (Stone tool) සකස් කර ගැනීමට විවිධ කහඳු වර්ග (Chert) නිරුවානා වර්ග (Quartz) ආදිය උපයෝගී කොටගත් ආකාරය බටදෙඹලෙන, බෙල්ලන් බැඳි පැලැස්ස, කිතුල්ගල බෙලි ලෙන, අත්තනගහගොඩ අලුලෙන ආදී ප්‍රාග් ඓතිහාසික වාසස්ථාන ආශ්‍රයෙන් සිදුකොට ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් සනාථ කරගෙන ඇත (Deraniyagala, 1992).

තම ජීවනෝපාය සකසා ගැනීම සඳහා ස්වාභාවික පාෂාණ උපයෝගී කොටගත් මධ්‍ය ශිලා මානවයා තම අභිවාර විධි සඳහා ද ස්වාභාවික සම්පත් පරිහරණය කළ බවට සාධක ද ඉතා වැදගත් වන්නේ අදියරෙන් අදියරට මානව පරිණාමයේ ඉහළට ගමන් කිරීම එයින් පිළිබිඹු වන බැවිනි.

විශේෂයෙන් ම ඔවුන්ගේ පුද පූජා කටයුතු හා ලෙන් විත්‍ර කලාව සඳහා සායම් වශයෙන් හෙමටයිට් (Hematite), මිනිරන් (Mica) හා යම් යම් ඛණිජමය වූ පාෂාණ පාවිච්චියට ගෙන ඇති බවද මෙම පර්යේෂණ මගින් සනාථ කොට ගෙන තිබේ (Deraniyagala, 1992 : 685-703;). මෙම තත්ත්වයන් අනුව අපට පැහැදිලි වන්නේ මෙසොලිතික් යුගයේ ජීවත් වූ මානවයින් ස්වාභාවික සම්පත් පරිහරණය තමන්ගේ ජීවනෝපාය කටයුතු සඳහා මෙන්ම අභිවාර විධි සඳහා ද භාවිතා කර ඇති බවයි. මෙය ලංකාවේ සම්පත් පරිහරණයේ ඉතිහාසයේ ඉතා වැදගත් සංදිස්ථානයක් ලෙස ද පෙන්වා දිය හැක.

මෙසොලිතික් එසේත් නැතහොත් මධ්‍ය ශිලා සංස්කෘතියෙන් පසු ප්‍රබල ලෙස ලංකාවේ සම්පත් පරිහරණය දියුණු වී ඇත්තේ මූල හා පූර්ව ඓතිහාසික යුගය (Proto and Early Historic Period) තුළ බව දැනට සිදු කර ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් සනාථ කරගෙන ඇත.

සම්පත් සොයා රට තුළට වත් මුල් යකඩ යුගයේ ප්‍රජාවෝ :

ශ්‍රී ලාංකීය ඉතිහාසයේ පෙළ ගැස්වීම තුළ ශිලා යුගයෙන් පසු මුල් අයස් සමය එළඹෙන අතර මුල් අයස් යුගය වඩා බහුල වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේ මූල ඓතිහාසික (Proto) සහ මුල් ඓතිහාසික (Early) යුග වශයෙනි. ශිලා යුගය හා මූල ඓතිහාසික යුග අතර ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසයේ නියොලිතික් (Neolithic) එසේත් නැතහොත් නවශිලා හෝ කැල්කොලිතික් (කාමුශිලා) යුගයන් පැවතියේ යන්න පිළිබඳව තීරණාත්මක සාක්ෂි තවම ඔප්පු කරනු ලැබ නැත. මුල් අයස් සමය ශ්‍රී ලංකාවේ සම්භාවිත (හැඩ ගැස්වීමේ) යුගය ලෙස හැඳින්විය

හැක. මේ සමයෙහිදී හඳුනාගත හැකි තරමින් ආයතන හැඩ ගැසීමක් දක්නට හැකි විය. මූල ඓතිහාසික වාසභූමි හා වළලුම් ස්ථානවල කරන ලද පුරාවිද්‍යාත්මක ගවේෂණවලින් පෙනී ගොස් ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකාව මුල් අයස් සමයේ වඩා පුළුල් ඉන්ද්‍රිය තාක්ෂණ සංස්කෘතික සංකීර්ණයක ඉතාම දකුණින් පිහිටි කොටස වූ බවය. අයස් යුගයට අයත් ශ්‍රී ලංකාවේ මේ ස්ථානවලින් රැස්කර ගනු ලැබූ ජීවී පරිසර ද්‍රව්‍ය හා මානව කෘතීන් මගින් ඔප්පු කොට ඇති දෙයක් නම් වී ගොවිතැන, සතුන් හිඳැකිරීම, අශ්වයින්, යකඩ හා තඹ මුල් කොටගත් කුඩා පරිමාණ ලෝහ වැඩ පබළු නිෂ්පාදනය, ගැමි ජනපද, මහා ගෙල වළලුම් පිළිවෙත් කළු හා රතු මැටි බඳුන්, කළු මැටි බඳුන් නිපදවීම හා සම්බන්ධ පිගන් මැටි කර්මාන්තය මැටි බඳුන්වල කුරැටු සළකුණු දැමීම යන කරුණු සියල්ල අර්ධ මහද්වීපමය ඉන්ද්‍රියාවෙන් ලංකාවට ගෙන එන ලද බවය. ක්‍රි. පූ. 900 - 400 දක්වා විකිරණශීලී දින නියම කිරීම මගින් ලබා දී ඇති මෙම කාලානුක්‍රම මගින් වඩාත් පැහැදිලි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍ය ඓතිහාසික වංශකතාවල එන ශ්‍රී ලංකාවේ ජනයා පදිංචිවීම පිළිබඳ විස්තර සමඟ මූල ඓතිහාසික තොරතුරු සමපාත නොවන බවය (සෙනෙවිරත්න 1996: 12;). මෙම කරුණු සියල්ල සලකා බැලීම තුළින් අපට පැහැදිලිව පෙනෙන විත්‍ය වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ ශිෂ්ටාචාරවත් සමාජයේ මූල බීජය ජනාවාස බිහිවන මූල ඓතිහාසික යුගය තුළින් ඇතිවන බවය. කළු රතු මැටි බඳුන් සංස්කෘතිය (Black and Red ware culture) අයත් වන යුගය අපට ඉතාම වැදගත් වන්නා වූ කාරණය වන්නේ මෙම යුගය තුළින් සොයාගෙන ඇති පුරාමය ද්‍රව්‍යයන් හා මානව කෘතීන් මගින් ලංකාවේ සම්පත් පරිහරනයේ ඉතිහාසය පැහැදිලිව ගොඩ නගා ගත හැකි යුගයක් වීම මතය.

විවිධ ප්‍රදේශවල පවතින විවිධ ස්වාභාවික සම්පත් තවත් ප්‍රදේශයක පරිහරණය සඳහා අනිවාර්යයෙන්ම ප්‍රදේශ අතර අන්තර් සමාජමය සබඳතා ඇතිවිය යුතුය. ප්‍රාථමික සමාජ ආශ්‍රිත ජනාවාස සුවිශේෂී පාරිසරික ව්‍යුහයක් තුළ ස්ථානගතවීම ජන පිරිස් හා සම්පත් ක්ෂේත්‍ර අතර ඇතිවන්නාවූ සම්බන්ධීකරණයේ ප්‍රතිඵලයකි. ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ ජනාවාස විවිධ භෞමික හා පාරිසරික ක්ෂේත්‍ර තුළ වර්ධනය වීම මත විෂම ලෙස පැවතිසම්පත් සොයා ගැනීම සහ පරිහරණය කිරීම සඳහා ජන රේඛනයේ ප්‍රසාරණය සමාජ ආයෝජනය වර්ධනයවීම හුවමාරු පද්ධතිය පුළුල් කළ බැව් පෙනේ. මෙය පදනම් කරගෙන පරිසර ක්ෂේත්‍ර දෙකක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් අලලා ඇතිවන සම්බන්ධීකරණය ප්‍රධාන වශයෙන් සම්පත් බෙදා ගැනීමේ ව්‍යවසාය මත රඳ පැවති එකක් ලෙස පෙන්වා දිය හැක (සෙනෙවිරත්න 1996 : 185-186;). අන්තර් සබඳතා ගොඩනගා ගැනීම සහ විකල්ප භූමි සොයාගෙන පුරාණ සමාජ රට අභ්‍යන්තරයට ගමන් කර ඇති ආකාරය ක්‍රි. පූ. 9 වන සියවසේ වෙරළබඩ ප්‍රදේශ වල ඇතිවන ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ ජනාවාස ක්‍රි. පූ. 6 සහ 5 වන සියවස වන විට පහළ කඳුකර ප්‍රදේශ වලට හා ඉහළ වලවේ නිම්නයේත් කැළණි සහ මහඔය නිම්නයේත් ඉහළ කලාමය නිම්නය ආශ්‍රයෙන් වාර්තාවීමෙන් මැනවින් තහවුරු වේ (Senaviratna 1984 : 240-263;). මූල සහ මුල් ඓතිහාසික ජනාවාස සහ වළලුම් ස්ථාන ඉහත සඳහන් ස්ථාන වෙත සංක්‍රමනය වීම අප සොයා බැලිය යුත්තේ කුමන පරමාර්ථයකින් ද යන්න පිළිබඳවය.

රට අභ්‍යන්තරයට ක්‍රි. පූ. 6 සහ 5 වන සියවස වන විට මූල ඓතිහාසික ජනාවාසවල ප්‍රවීණය පිළිබඳ වත්මන් පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයන මගින් පෙන්වා දී ඇත්තේ එම ජන පිරිස් විශේෂයෙන් බණිජ සම්පත් සොයා රට අභ්‍යන්තරයට ප්‍රවීණ වී ඇති බවය. මේ පිළිබඳව පෙන්වා දිය හැකි පැහැදිලිම නිදර්ශනයක් ලෙස පහළ කඳුකර ප්‍රදේශයක් වන දඹුල්ල ප්‍රදේශය ආශ්‍රයෙන් අර්ධ සංචාරක ජන පිරිස් ක්‍රි. පූ. 7 - 4 සියවස්වල ජීවත් වූ බව කාබන් දින 14 කලානුක්‍රම දින නියමයක් මගින් පෙන්වා දී ඇත. සීගිරිය, ඉබ්බන්කටුව, රොටුවැව, ආනකටාව, කණ්ඩලම ආදී ස්ථානවල ජීවත් වූ මෙවැනි ජන පිරිස් ඉහළ කඳුකර කලාපයක් වන තකල්ස් කඳු වැටි ආශ්‍රිතව ජීවත් වූ මධ්‍ය ශිලා සංස්කෘතියේ මිනිසුන් සමඟ මූලික සරල හුවමාරු පද්ධතියක් ආරම්භ කළ බවට සාධක ලෙස ඉබ්බන්කටුව සුසාන භූමියෙන් හමුවෙන එම ප්‍රදේශයට ආවේනික නොවන කහඳ පාෂාණ (Chert) පරිහරණය කිරීමෙන් පැහැදිලි වේ. (සෙනෙවිරත්න 1996 : 188;). මෙය ඉතා වැදගත් වන්නේ පරිසර කලාප දෙකක් තුළ ඇතිවන හුවමාරුවේ සන්ධිස්ථානයක් එයින් පිළිබිඹුවීම මිනිසුන්ගේ ජීවන රටාවට මැදිහත් වීමයි. විශේෂයෙන් ම සරල හුවමාරු රටාව දියුණු හුවමාරු හා පරිවහන ක්‍රමයට පදනම දමන අතර එය අනෙකුත් සම්පත් ක්ෂේත්‍ර සොයා ජනයා ඇදී ඒමට ද පසුබිමක් සකසයි.

මෙසේ ඇතිවන ප්‍රාථමික හුවමාරුව සරල හුවමාරු ක්‍රමවත් හුවමාරු මාධ්‍යක් බවට පත්වන්නේ සරල සමාජ වල ජීවත් වූවන් නිත්‍ය ග්‍රාම පිහිටුවා ගැනීම සමඟ බව පෙනේ. මෙය වඩා අඛණ්ඩ අමුද්‍රව්‍ය සැකසීමක් කරා සමාජය මෙහෙය වන්නා වූ මාර්ගයක් ද වේ.

සමපත්වල උපයෝගිතාව හා නිත්‍ය ග්‍රාම පිහිටුවා ගැනීම

වඩා අඛණ්ඩ අමුද්‍රව්‍ය සැපයුමක් ඉහළ කඳුකරයේ සිට පහළ කඳුකර හා තැනිතලා ප්‍රදේශවලට සිදු වූ බව පුරාවිද්‍යාත්මක වශයෙන් හඳුනාගෙන ඇත. 1980 දශකයේ අනුරාධපුර ඇතුළු නගරය ආශ්‍රයෙන් සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණවලදී ක්‍රි. පූ. 500 න් පසු ක්‍රි. පූ. යුගයේ ජනාවාස ස්තරවලින් එයට පෙර පැවති යුගයට වඩා පුළුල් තේරීමක් ඇති මැණික් ගල් වර්ග ද මැණික් කර්මාන්තය ආශ්‍රිත ශේෂිත කොටස් ද රත්තරන් සහ තඹ වැනි ඛනිජ වර්ග ද සාපේක්ෂ ලෙස බහුල වශයෙන් හමුවන බවක් දක්නට ඇත. මේ හැර බටහිර ප්‍රදේශවලින් කඳුකරයට ඇඳී ගිය ශ්‍රී ලංකාවේ හමු නොවන්නාවූ ඛනිජ වර්ග ඉබ්බන්කටුව සුසානයෙන් හමුවීම ද තවත් වැදගත් කරුණකි. කාතේලියන් (Carnelian) හා ඇගේට් (Agate) නැතහොත් අගස්ති පබළු අතිවිශාල ප්‍රමාණයක් ඉබ්බන්කටුව සුසාන තුළින් වාර්තා වී ඇත. මෙම ඛනිජ වර්ගය ලංකාවට ගෙන එන ලද්දේ අර්ධ මහාද්වීපමය ඉන්දියාවේ බටහිර සහ නිරිත දිග දිශාවෙනි. බාහිර ප්‍රදේශයකින් අමුද්‍රව්‍යයක් ලෙස අනුරාධපුරයට ගෙනෙන ලද මෙම පාෂාණය එහිදී පබළු වශයෙන් නිමකර පහළ කඳුකර ප්‍රදේශවල සිටි ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ සමාජ ආශ්‍රිත පුහුණු පිරිස් පරිහරණය කළ සුබෝපහෝගී භාණ්ඩයක් ලෙස හෝ ඉහළ කඳුවල ජීවත් වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික මිනිසුන් ආශ්‍රිතව හුවමාරු මාධ්‍යයක් සේ පරිහරණය වන්නට ඇත. අනිත් අතට ඉහළ කඳුකරයේ සුලභව ඇති ඇමතෙස්ත (Amethyst) ෆෙල්ස්පාර් (Felspar), රත්තරන්, කලාතු මිනිරන් (Mica), තඹ (Copper), ඇන්දලිත් නිමකළ පබළු ඉබ්බන්කටුව සුසානයෙන් ලැබීම වඩා වැදගත් වන්නේ දඹුල්ල ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය ඉහළ කළාභය නිමනය හා සමපත් ඇති කඳුකරය සමපත් පරිහරණය කරන තැනිතලා ප්‍රදේශ හා පැවති අන්තර් සබඳතා පිළිබිඹු කරන බැවිනි (සෙනෙවිරත්න 1996 : 188-190).

පරිවහන මාර්ග හා වෙළඳ පොළ පුළුල්වීම සමඟ ඇතිවන සමපත් කළමනාකරණය

නිත්‍ය ජනාවාස පිහිටුවා ගැනීම නිසා කඳුකරයේ පැවති සමපත් සෘජුව ලබාගැනීම කැපී පෙනේ. මේ සඳහා හුවමාරුවට අවශ්‍ය මාර්ග හා ඒ ඒ ප්‍රදේශ ආශ්‍රයෙන් යම්කිසි සමපත් කළමනාකරණයක් ඇතිවීම හා එම සමපත් බෙද හැරීමේ මධ්‍යස්ථාන ද ඇති වූ බවට සාධක පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් සනාථ කර ඇත. පර්යේෂණ මගින් සනාථ කරගෙන ඇති තොරතුරු අනුව දඹුල්ලේ සිට නුවර සානුව දක්වා සෘජුව විහිදෙන්නා වූ ස්වාභාවික මාර්ගයේ පිහිටා ඇති ශිලා ලේඛනයන්ගේ අන්තර්ගතය අනුව මෙම මාර්ගය ඔස්සේ පැවති ජනාවාස නිෂ්පාදන මධ්‍යස්ථාන කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථාන, හා යම් පුහුණු පිරිස් ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවසින් පසු ඇති වූ බව පැහැදිලි වේ. බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපිවල හා ඉපැරණි වංසකථාවල සඳහන් වන කට, කඩ, කඩක, කණ්ඩ වැනි පද පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීමෙන් මේ පිළිබඳව යම් අදහසක් ඇතිකර ගත හැකිය.

මහාවංසයේ සඳහන් වන පණ්ඩුකාභයගේ සංග්‍රාම ආශ්‍රිතව “ගිරිකණ්ඩ” යන ප්‍රදේශය හා විට්ටගාමිණිගේ ගමන් මාර්ගය ආශ්‍රිතව “ශිලාසොබහකණ්ඩ” ප්‍රදේශය ද සඳහන් කර ඇත. දඹුල්ල හා බුදුගේගින්න ආශ්‍රිතව ඇති බ්‍රාහ්මී ශිලා ලිපිවල “උපරිකඩ” සහ “මතුකඩ” යන ජනාවාස ගැන සඳහන් වේ. මෙම කණ්ඩ සහ කඩ යන්නෙහි තේරුම සීමාව, ප්‍රවිෂ්ඨ වන ස්ථානය, හුවමාරුව සිදුවන ස්ථානය ද්වාරය, සුළු වෙළඳ පොළ යන්න අර්ථවත් කෙරේ. මෙම කරුණු මගින් පාරිසරික ප්‍රදේශ දෙකක් වෙන් කරන්නා වූ අන්තර් ප්‍රදේශයක් ගැනත් එසේත් නැතහොත් හුවමාරුව සිදුවන ස්ථානයක් ගම්‍ය වන බව සිතිය හැකිය. මෙමගින් අපට පෙන්වා දිය හැක්කේ පහළ කඳුකරයට පිවිසීමට ඇති පාරිසරික ක්ෂේත්‍ර සහ එම ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත ඇති සමපත් හුවමාරු කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන “කඩ” යන අර්ථයෙන් වර්ධනය වූ බවය. ක්‍රි. පූ. 1 වන සියවසට අයත් කලාවැව ආශ්‍රිත ශිලා ලිපියක “කඩවපි” යන්න සඳහන්වීම තවත් වැදගත් කරුණක් වන්නේ ක්‍රි. ව. 2 වන සියවස වන විට කඳුරටට පිවිසෙන මෙම වැදගත් ප්‍රදේශ “කඩරජ” නැමති ප්‍රදේශයක පාලන කොටසක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත (සෙනෙවිරත්න 1996 : 191 - 192).

අන්තර් සබඳතා සමඟ ඇතිවන සමපත් හුවමාරුව වර්ධනය සඳහා ගම, නිගම, නගර යන සංකල්පය දියුණු තත්ත්වයක් කරා වර්ධනය වීම වඩා පුළුල් අර්ථයන්ගෙන් යුතු බව පෙන්වා දිය හැක. අන්තර් සබඳතා දියුණු වීමත් සමඟ සමපත් පැවති ප්‍රදේශ හරහා ඒවා පරිවහන කටයුතු ද පුළුල් මට්ටමින් ඇති වූ බවට ලැබී ඇති පුරාවිද්‍යා සාධක ද ඉතා වැදගත් වේ. සමපත් හුවමාරුව සිදුකළ මාර්ග අතර සිගිරිය, කණ්ඩලම හරහා දකුණට ඇඳී ගිය මාර්ගයත්, නාලන්දාවෙන් එකතු වෙමින් ‘රුසිගම සිට හුලංගමුව’ දක්වා සෙලගම, සුලුපනාපත්‍ර විහාරය, ගණේගෙදර, යටවත්ත, තලගහගොඩ, අලුවිහාර, ගල්ලෙනවත්ත යන ආදී ස්ථාන පසු කරමින් මහවැලි නිම්නයට ප්‍රවිෂ්ට වේ. මෙම මාර්ගය සම්පූර්ණයෙන් දිවයන්නේ ඉතාම වැදගත් ඛනිජ සමපත්

ඇති ප්‍රදේශයක් හරහාය. නාලන්දාවෙන් ලැබෙන බ්‍රාන්ඞි ගිලා ලිපියක "මහාද්වි" රජුගේ මැණික් කරුවන් පාෂාණ කුට්ටි ලබාගැනීම සඳහා මේ ස්ථානයට සැපත් වූ අන්දම සඳහන් වේ. එසේම ක්‍රි. ව. 1 වන සියවසේ පමණ කැස්බෑලෙලි වත් පාෂාණයක් තම්බපණ්ණියෙන් නිර්මාණ කළ බව ප්‍රතිති දක්වා තිබේ. මෙම කැස්බෑලෙලි වත් පාෂාණය බොහෝ දුරට තලාතු මිනිරන් වීමට ඉඩ තිබේ (සෙනෙවිරත්න 1996 : 193). මෙම තත්ත්ව මගින් වඩාත් පැහැදිලිව කැපී පෙනෙන කරුණ වන්නේ ශ්‍රී ලාංකීය බණිජ සම්පත් දේශීයව මෙන්ම විදේශීයවද නිර්මාණ භාණ්ඩ ලෙස ක්‍රි. පූ. මුල් සියවස්වල සිට ක්‍රි. ව. මුල් සියවස්වල කාලය දක්වා භාවිත වී ඇති බවය.

මහාමායාපුර අනුව ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවස දේවානම්පියතිස්ස රාජ සමයේ වාන පබ්බතයෙන් ලැබුණු සම්පත් පිළිබඳව සඳහන් වේ. දුටු ගැමුණු රාජ සමයේ අනුරාධපුරයේ සිට ඉහළ දූදරාමය නිමිතයේ අම්බරිය කෝලයෙන් ලැබුණ රිදී පිළිබඳවත් ගිනිකොණ පෙදෙය සතර යොදුනක් දුර සමන්වැව්ගම මැණික් පිළිබඳවත් සඳහන් වේ (ම. ව. 26 : 106). මැකඳී කරන ලද භූ සම්ප්‍රදායවලින් මෙම ප්‍රදේශයේ රිදී සහ රත්තරන් පවත්නා බව සොයාගෙන ඇත (සෙනෙවිරත්න 1996 : 194).

ක්‍රි. පූ. යුගයේ පරිහරණය කරන ලද සම්පත් අතර ලෝහද ඉතා වැදගත් වේ. ක්‍රි. පූ. යුගයට අයත් ගිලා ලිපියක "කොළ ගම" පිළිබඳව සඳහන්වීම ඉතා වැදගත් කරුණකි. "කෝල්" යන්න ද්‍රවිඩ භාෂාවෙන් ලෝහ කර්මාන්තයේ යෙදෙන පිරිස් හැඳින්වීම සඳහා යෙදෙන නමකි. කොළගම ලෝකුරුවන් නිවැසි ගමක් ලෙසට බඹරගල අවට පිහිටා තිබේනට ඇතැයි සිතිය හැකිය (සෙනෙවිරත්න 1996 : 193-195).

මහාබෝධිවංශයට අනුව දේවානම්පියතිස්ස රාජ යුගයේ දී කම්මාර දේවතා නම් දේවතාවකු ගැන සඳහන් වේ (සෝගින, 1890:84). කම්මාර දේවතාවගේ දේවස්ථානය නිව සුසානයට දකුණින් පිහිටි බවද එහි වැඩි දුරටත් දක්වයි. මේ පිළිබඳව අදහස් දක්වා ඇති වල්පොල රාහුල හිමි කම්මාර දේවතාව යනු ලෝකුරුවන්ගේ දේවතාව හැටියට අදහස තවත් දික් කරගත් විට පොදු වශයෙන් කර්මාන්තාධිපති දේවතාව හැටියට තේරුම් කළ හැකිය. කම්මාර දේවතාවකු ඇදහීමෙන් පෙනී යන්නේ ලෝකුරුවාගේ කර්මාන්තය එකල බොහෝ වැදගත් කොට සැලකුණු බවය (රාහුල 1989:27). මෙම ඓතිහාසික වංශකතා හා ගිලා ලේඛන තොරතුරු අනුව වඩා වැදගත් වන්නේ ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවස වන විට දියුණු ලෝහ කර්මාන්තයක් අනුරාධපුර ආශ්‍රයෙන් පැවති බවය. වර්තමාන පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් වඩාත් පැහැදිලිව පෙන්වා දී ඇත්තේ දියුණු ලෝහ කර්මාන්තයක පදනම දමන ලද්දේ ප්‍රාථමික යකඩ යුගය තුළින් බවය.

ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ දී ජනාවාස සඳහා භාවිතා කළ ලෝපස් පොම්පරිප්පුව, යාපනය, මාවිමල්ගම, යාන්මය, ඉබ්බන්කටුව, අනුරාධපුරය ආදී ප්‍රොටෝ ඓතිහාසික ස්ථාන දක්වා ඇදී ගිය බව පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් ඔප්පු කොට ඇත (Seneviratna 1994 : 273). අනුරාධපුර ඇතුළු නගරයේ සිදුකරනු ලැබූ කැණීම් වලදී 4 - ඒ හා 4 - බී යන පස් ස්තර වලින් හමු වූ තඹ බොර (Copper Slag) විද්‍යාත්මක කාල නිර්ණයට බදුන් කිරීමෙන් පසු සේරු නුවර තඹ නිධියේ තඹ සංයුතියට සමාන බව ඔප්පු කොට තිබේ (Deraniyagala 1972 : 145). ලංකාව පුරාම පැවති ප්‍රෝටෝ ඓතිහාසික ජනාවාස සඳහා මෙම නිධියේ ලෝහ සම්පත් ඇඳීගිය බව ඓතිහාසික ලේඛන අනුවද පෙනේ. ධාතු වංශයේ සඳහන් වන "තම්හ නිර්ථ" තඹ හුවමාරු තොටුපල හා පුරාණ සේරු නුවරට පිවිසෙන මාර්ගයක් වන "මහා වාරිකා මග්ග" ක්‍රි. ව. මුල් සියවසේ සෙල්ලිපිවල සඳහන් "ලෝහ ද්වාර" පුරාණ සේරු නුවරට පිවිසෙන මාර්ග වේ. එසේම කහගස්දිගිලිය, ලඹුඇටබැඳිගල, නැට්ටුක්කන්ද, යන ස්ථානවල ඇති ගිලා ලිපිවල 'කබර' 'තඹර' යන විශේෂය සහිත නාමය එම යුගයේ ලෝහ කර්මාන්තය හා සම්බන්ධව සිටි විශේෂ ප්‍රාගුණිකතාවයක් දක්වූ ගිල්ප පිරිස් ලෙස පෙනේ (Seneviratna 1994 : 275-276). ප්‍රොටෝ ඓතිහාසික වාසස්ථාන ඇතුළුවන සීගිරි නිමිතයේ අලකොළ වැව ප්‍රදේශයෙන් සොයාගෙන ඇති උදුන් අනුවද අම්බලන්තොට රිදියගම ප්‍රදේශයේ රිදියගම වැව අසලින් සොයාගත් උදුන් අනුවද එම යුගයේ ලංකාවේ පැවති ලෝහ සම්පත් පරිහරණයේ සුලඹුල මැනවින් පෙන්වා දිය හැක.

ජන රේඛනයේ ප්‍රසාරනය හා සම්පත් පරිහරණයේ ඇති ඉල්ලුම මත පුළුල්වන ගම, නිගම, නගර දක්වා වූ සංකල්පය පදනමින් සම්පත් සඳහා නිසි කළමනාකාරිත්වයක් පැවතුන බව ද පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ මගින් සනාත කොට ඇත. විශේෂයෙන් බරින් වැඩි සම්පත් වන මැණික් ගල් හා ලෝහ වර්ග දුරකතර පරිවහනයේ දී ප්‍රධාන වෙළඳ පොලට ලබාදීමට ප්‍රථම අන්තර් ප්‍රදේශවලදී අමුද්‍රව්‍ය ලෙස හෝ නිමි භාණ්ඩ ලෙස ගබඩා කර තබා පසුව පරිවහනය කරන්නට ඇතැයි සිතීම වඩාත් තර්කානුකූල වේ. නිෂ්පාදන දෑ මාර්ග තුනක් ඔස්සේ අභ්‍යන්තර වෙළඳ පොල සඳහා ද නිර්මාණ භාණ්ඩ වරායන් සඳහා පරිවහනය වූ බව පෙනේ.

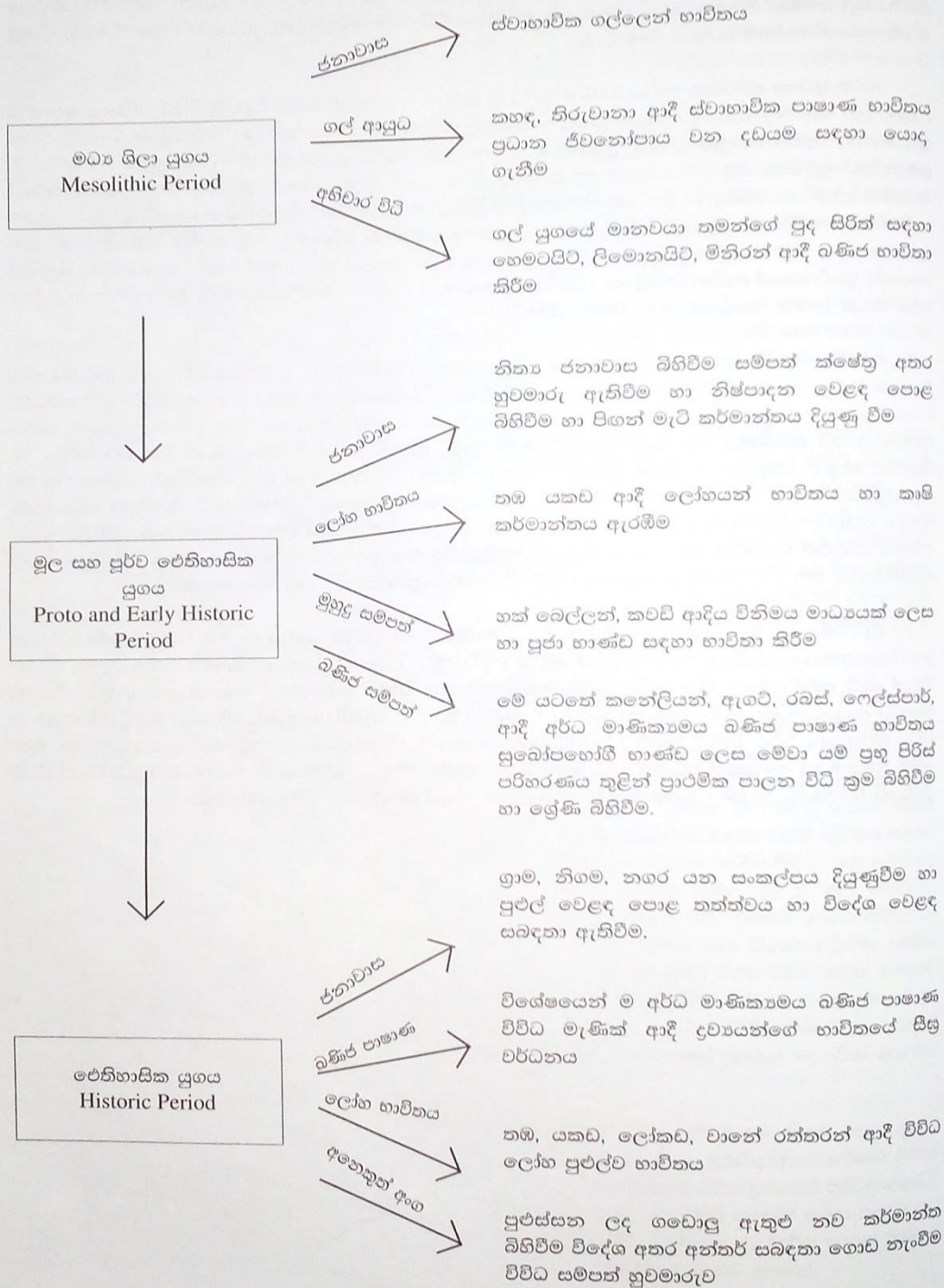
මෙසේ සම්පත් පරිහරණය සඳහා යොදා ගත් මාර්ගයක් දඹුල්ලේ සිට වයඹට දිවයන මාර්ගය කලාමය නිමනය ඔස්සේ උරුවෙලාපට්ටනයටත් දඹුල්ලේ සිට උතුරට දිවයන මාර්ගය අනුරාධපුරය ඔස්සේ වයඹ දිගින් මහා තීර්ථයටත්, යාපනයටත් පරිවහනය කළ අතර දඹුල්ලේ සිට ඊසාන දිගින් දිවයන මාර්ගය කණ්ඩලම සිගිරිය පසු කරමින් මහමය නදී නිමනය ඔස්සේ ඊසාන දිග ගෝකන්නය සහ අනෙකුත් වරායන් වෙත යොමු වූ බව පෙනේ (සෙනෙවිරත්න 1996 : 196).

මෙම ප්‍රධාන පරිවහන මාර්ග ඔස්සේ විවිධ වූ සම්පත් කළමනාකරණය සිදුකළ පිරිස් පිළිබඳව අදහසක් ද ගිලා ලිපි තොරතුරුවල අන්තර්ගත වී ඇත. කුඩාගල ගිලා ලිපියේ එන 'පුග' ශ්‍රේණිය පිළිබඳව ඇතිසටහන් සහ මාතලේ අසල නෙලුව කන්දේ ලිපියක ඇති "පරුමක අබජ්" යන නාමයන් දේශපාලනික හා වෙළඳම සම්බන්ධව ප්‍රමුඛත්වයක් ගත් පිරිසක් ලෙස පෙනේ. මාතලේ අසල නෙලුව කන්දේ සෙල්ලිපියේ සඳහන් "පරුමක අබජ්" හා "තිරිපල" යන නම් සිගිරිය ගිලා ලිපිවල සඳහන් වීමෙන් අන්තර් සබඳතාවය පිළිබිඹු කරන සාධක ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැක. එක් යුගයක දී ප්‍රබල දේශපාලන පිරිසක් වූ "පොවුනික" රජුගේ පරම්පරාව ඉහළ කලාමය සිට මහනුවර සානුව මෙම මාර්ගය හැසිර වූ බව පෙනේ. අනෙක් අතට "මහා වුඩික" ගිලාපිලි නාලන්ද ප්‍රදේශයෙන් ලැබීමෙන් ක්‍රි. පූ. 1 වන සියවස වන විට මෙම ප්‍රභූ පිරිස් හුවමාරු මධ්‍යස්ථාන හැසිර වූ බවට සාක්ෂි ලැබේ (සෙනෙවිරත්න 1996 : 195).

පැරණි ලංකාව තුළ පැවති ප්‍රධාන වෙළඳ මධ්‍යස්ථානය අනුරාධපුරය ආශ්‍රිතව පවතින්නට ඇතැයි දනට විශ්වාස කරනු ලැබේ. අන්තර් මාධ්‍ය ප්‍රදේශ වල සිට භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය, අමුද්‍රව්‍ය බෙදා හැරීම වැනි කටයුතු සඳහා ප්‍රධාන වෙළඳ පොළ විවෘතව පවතින්නට ඇති බව විශ්වාස කළ හැක්කේ බොහෝ පුරාණ මාර්ග අනුරාධපුරයට සම්බන්ධ වන බැවිනි. මහාවංශයට අනුව ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවස පමණ වන විට දේශීය හා විදේශීය වෙළඳ පොළ සඳහා පුරාණ වරායන් වන ගොකන්න, ජම්බුකොල පට්ටන, මහාතීර්ථ, විවෘතව තිබූ බව පැහැදිලි වේ (ම. ව. 19-26 : 1996). අනුරාධපුර ඇතුළු නගරය ආශ්‍රයෙන් සිදුකර ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ අනුවද වඩා පැහැදිලිව පෙනෙන කාරණය වී ඇත්තේ ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවස වන විට මහාවිහාරය බිහිවීම සඳහා ද මෙම නාගරික තත්ත්වය බලපාන්නට ඇතැයි ඓතිහාසික කරුණු අනුව පෙනේ. විශේෂයෙන් ම රජු ආගමේ ප්‍රධානියාවීම මත එම තත්ත්වය මහාවිහාර ආදී නිර්මාණ සඳහා පදනම දමූ බව පෙනේ.

80 - 90 දශක තුළ සංස්කෘතික ක්‍රිකෝණ ව්‍යාපෘති යටතේ ආරම්භ කරන ලද අභයගිරි හා ජේතවන යන මහාවිහාරයන්වල පුරාවිද්‍යා කැණීම් මගින් දේශීය හා විදේශීය සම්පත් හුවමාරුව පිළිබිඹු කරන බණිජ, ලෝහ, පිගන් මැටි කර්මාන්තය මුහුදු සම්පත් පිළිබඳව තොරතුරු විශාල ප්‍රමාණයක් සොයාගෙන ඇත. ජේතවන විහාරය ආශ්‍රයෙන් සිදු කරනු ලැබූ කැණීම් වලදී කානේලියන් (Carnelian) ඇගට් (Ageat) රබස් (Garnet) හා විවිධ තිරුවානා වර්ග වලින් කරන ලද නිර්මාණ හා ලෝහ නිර්මාණ විශාල ප්‍රමාණයක් සොයාගෙන ඇත. මෙම සම්පත් හා අනෙකුත් පුරාමය ද්‍රව්‍ය ශේෂ මගින් වඩාත් තහවුරු වන්නේ ශ්‍රී ලංකාව අති පුරාණයේ සිටම දේශීයව විදේශීයව පවත්වා ගෙන ගිය සම්පත් පරිහරණයේ ඉතිහාසය පිළිබඳ කථාවයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සම්පත් පරිහරණයේ ඉතිහාසය පොළ ගැස්ම



ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

- | | |
|--------------------------------|---|
| 01. Deraniyagala, S. U. | - 1972, The Citadel of Anuradhapura, 1969, Excavation in the Geding Area, Archaeological Survey Department, Colombo. |
| 02. Deraniyagala, S. U. | - 1986, Excavation in the Citadal of Anuradhapura, A Geding 1984, a preliminary Report, Ancient Ceylon No. 06, Archaeological Survey Department, Colombo. |
| 03. Deraniyagala, S. U. | - 1992, The Prehistory of Ceylon, Archaeological Survey Department, Colombo. |
| 04. Seneviratne, S. | - 1984, The Archaeology of the Black and Red ware. Complex in Sri Lanka. Ancient Ceylon No. 05 |
| 05. Seneviratne, S. | - 1995, The Ecology and Archaeology of the Seruwila Copper - Magnetite prosiect North East Sri Lanka. The Sri Lanka Journal of the Humanites VO. XXI, University of Peradeniya. |
| 06. Seneviratne, S. | - 1996, "Tradition Dissert And Igeology"
(පර්යන්ත ප්‍රාදේශ හා ආන්ත්‍රික ප්‍රජාවෙන්)
පරිවර්තනය මහින්ද, ඩබ්ලිව්, oxford University Press. |
| 07. සුමංගල, එච් : ඔටුවන්තුඩාවේ | 1996 මහාවංශය දීපානි මුද්‍රණාලය, කොළඹ. දේවරක්ඛිත. |
| 08. සෝමති | 1890, මහාබෝධි වංශය, කොළඹ. |
| 09. සෙනෙවිරත්න එස් | 1996, උත්තර මලය රටියේ ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ ඛනිජ සම්පත් පරිහරනයේ ඓතිහාසික පුරාවිද්‍යාව, ඓතිහාසික මහනුවර, ශ්‍රී සුමංගල විද්‍යාලයීය බෞද්ධ සංගමය. |
| 10. රාහුල වල්පොල | 1989, ලක්දිව බුදුසමයේ ඉතිහාසය.
සීමාසහිත ගුණසේන සහ සමාගම කොළඹ. |

කෙටි යෙදුම්

- ම. ව. - මහාවංශය
ම. බෝ. ව. - මහාබෝධිවංශය